

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1919.

Andra kammaren.

Nr 1.

I kraft av § 49 regeringsformen och § 2 riksdagsordningen sammanträdde på grund av Kungl. Maj:ts till riksdagen utgångna kallelse andra kammaren till urtima möte här i huvudstaden i den uti riksdagens hus för kammaren anordnade samlingssalen

måndagen den 4 augusti,

kl. 11 f. m.

§ 1.

Sammanträdet öppnades av representanten för Stockholms läns norra valkrets herr *Åkerlund*, såsom den ledamot, vilken bevisat de flesta riksdagar, med följande ord:

Det tillkommer mig att öppna detta sammanträde, och jag får hälsa herrarna välkomna och hoppas, att vad som kommer att passera här skall lända land och folk till gagn och välsignelse.

Naturligtvis råda många olika åsikter i fråga om de stora ärenden, som här skola förekomma, särskilt i fråga om åttatimmarsarbetsdagen, som ju är ett ofantligt viktigt ärende. Det är många som hålla före — och till dem vågar jag sälla mig — att sedan våra kroppsarbetare vunnit fullt samma rättigheter som övriga samhällsklasser, böra de icke omgärdas med sådana sär- och klassmärken, som denna lag skulle innebära, utan att blott den fria överenskommelsen borde vara deras rättighet liksom alla övriga medborgares. Men det må gå hur som helst, så må vi hoppas, att vårt folks sunda, praktiska begåvning skall komma alla dåliga spådomar på skam.

Det finnes också andra bekymmer i våra dagar, kanske ännu viktigare, åtminstone för tillfället, nämligen den pågående lantarbetarstrejken, som, om den får utbreda sig, icke blott kommer att lända ett jämförelsevis ringa fåtal jordbrukare och godsägare till skada och fördärv utan kan bliva olycksbringande i högsta grad för hela Sveriges folk. Här ha miljoner människor gått och hoppats, att den härliga skörd — kanske utan motstycke

under femtio år — som nu vaggas på Sveriges fält, skulle sänka prisen på livsmedel och komma vårt folk att kunna leva ett hyggligare liv. Skulle så sorgligt vara, att denna strejk breder ut sig och fortfar, måste vi se framtiden mörkt, men vi må hysa den förhoppningen, att även här någon räddning skall finnas och att de åtgärder, som vidtagas, skola leda till gott resultat.

Emellertid har jag ingenting annat att säga än att uttala den förhoppningen, att vad som än sker måtte ske med omtanke i främsta rummet om land och folk, att alla egennyttiga motiv må komma till korta och att den Högste måtte hålla sin hand över Sveriges land och samtliga dess invånare.

Med dessa ord förklarar jag sammanträdet öppnat.

§ 2.

Herr ordföranden tillkännagav, att han anmodat undertecknade att föra protokollet, till dess sekreterare hunnit utses, även som att kanslibiträden och vaktbetjäning blivit till erforderligt antal av honom för tillfället antagna; och blevo på framställd proposition dessa åtgärder av kammaren godkända.

§ 3.

Upplästes följande till kammaren ankomna protokoll angående den i § 32 riksdagsordningen föreskrivna fullmaktsgranskningen:

Protokoll, hållet inför chefen för justitiedepartementet den 2 augusti 1919.

I anledning av stadgandet i § 32 riksdagsordningen hade statsrådet och chefen för justitiedepartementet anmodat tre bland de av riksdagen valda fullmäktige i riksbanken och tre bland fullmäktige i riksgäldskontoret att närvara vid den granskning av riksdagsfullmakter, som skulle inför departementschefen verkställas, innan urtima riksdagen sammanträdde, och infunno sig nu av fullmäktige i riksbanken herrar R. E. Norberg, R. Lindgren och Hj. Branting samt av fullmäktige i riksgäldskontoret herrar G. Kobb, K. Hildebrand och C. G. Ekman.

Till justitiedepartementet hade, vad andra kammaren angår, insänts fullmakter för *sju* personer, som, efter avgång bland kammarens för åren 1918—1920 valda ledamöter, vid nya röstsammanräkningar utsetts att inträda i de avgångnas ställe.

Granskning företogs nu av de insända fullmakterna och lämnades fullmakterna därvid utan anmärkning.

Protokoll över granskningen jämte förteckning å de riks-

dagsmän, för vilka de granskade fullmakterna utfärdats, skulle tillika med dessa fullmakter överlämnas till kammaren.

I ämbetet:
G. Grefberg.

Den i protokollet omförmälda förteckningen var av följande lydelse:

Förteckning å ledamöter av riksdagens andra kammare enligt fullmakter, granskade inför chefen för justitiedepartementet den 2 augusti 1919.

Stockholms stads första valkrets.

1. Förtroendemannen Karl Edvard Johanson.
2. Assistenten Wiktor Karlsson.

Hälsinglands norra valkrets.

3. Postvaktmästaren P. Granat i Hudiksvall.

Jämtlands läns norra valkrets.

4. G. Nic. Torgén i Högfors.

Kristianstads läns sydöstra valkrets.

5. Landstingsmannen N. Björk i Tryde.

Malmö stad.

6. Direktören Aug. Åkesson.

Värmlands läns östra valkrets.

7. Tapetseraren Ernst August Lantz i Kristinehamn.

§ 4.

Företogs upprop av kammarens ledamöter; och befunnos därvid följande ledamöter frånvarande, nämligen: herrar Engberg, Jungnell, Adelswärd, Nilsson i Tånga, Thore, Karlsson i Gasabäck, Wiklund i Brattfors och Brännström.

Herr ordföranden meddelade, att herrar Engberg, Adelswärd, Nilsson i Tånga och Karlsson i Gasabäck uti ingivna ansökningar anhållit om ledighet från riksdagsgöromålen, herr Engberg till och med den 20 augusti på grund av utrikes resa, herr Adelswärd under 8 dagar från och med denna dag för vistelse i Köpenhamn för offentligt uppdrag samt herrar Nilsson i Tånga och Karlsson i Gasabäck under den 4 och 5 innevarande augusti

ävensom att herrar Wiklund i Brattfors och Brännström telegrafiskt anmält, att de vore förhindrade att infinna sig förrän efter norrlandstågets ankomst.

§ 5.

Herr ordföranden tillkännagav, att hans excellens herr statsministern *Edén* avvaktade budskap om avslutande av uppropet, varefter han ville infinna sig för att meddela kammaren Kungl. Maj:ts beslut angående talman och vice talman i kammaren, samt att ordföranden uppdragit åt herrar Moberger och Borggren att underrätta hans excellens herr statsministern, att uppropet vore verkställt och kammaren redo att mottaga honom.

§ 6.

Hans excellens herr statsministern inträdde nu samt uppläste Kungl. Maj:ts öppna brev angående förordnande av talman och vice talman i denna kammare, enligt vilket förordnats till talman ledamoten av kammaren för Stockholms stads första valkrets herr *August Herman Lindqvist* och till vice talman ledamoten av kammaren för Kristianstads läns sydöstra valkrets herr *Raoul Gustaf Hamilton*.

§ 7.

Ålderspresidenten överlämnade ordförandeklubban till herr *talmannen*, varefter denne hälsade kammaren med följande tal:

Mina herrar! För endast cirka sex veckor tillbaka avslöts årets långa och ansträngande lagtima riksdag, och åter hava herrarna kallats från hem och härd och ifrån vanliga borgerliga sysselsättningar till fortsatt riksdagsarbete. Frågornas antal vid den nu stundande riksdagen blir ju dock i anledning av riksdagens karaktär av urtima begränsat, och vi torde ju därför kunna få hoppas, att herrarnas vistelse i huvudstaden vid det här tillfället icke skall bliva alltför långvarig. Särskilt en av de frågor, som bebådas förelagda denna riksdag, torde emellertid, att döma av tidigare överläggningar i samma ämne, komma att frambringa starka meningsbrytningar, nämligen frågan om spannmålsregleringen. Jag vågar emellertid uttala hopp och önskan om, att det vid denna frågas behandling nu skall råda ett större och ett djupare samförstånd än vad tidigare varit fallet, då det nu gäller att ordna en av de sista resterna av kristidsanordningarna, och jag vill hoppas, att en känsla av lättnad skall besjåla oss alla, då vi nu märka, att vi åter gå mot normala förhållanden.

Frågan om en laglig begränsning av arbetstiden vill jag hoppas skall vinna sin lösning utan alltför starka meningsbrytningar.

Den kammare som nu i dag samlas till urtima riksmöte har ju till viss del en annan sammansättning än den, som för sex veckor sedan åtskildes, detta i anledning av de omflyttningar, som ägt rum i samband med nyvalen till första kammaren. Jag tillåter mig nu att hälsa i främsta rummet alla gamla kända ledamöter välkomna och bringar en alldeles särskild hälsning till de nykomna representanterna samt vill till sist hemställa till alla och envar att få vara innesluten i edert välvilliga överseende vid utövande av mitt kall som kammarens talman.

§ 8.

Kammaren beslöt att lägga Kungl. Maj:ts i § 6 omförmälda brev till handlingarna.

§ 9.

Föredrogos ånyo de i § 4 omnämnda av herrar Engberg, Adelswärd, Nilsson i Tånga och Karlsson i Gasabäck ingivna ansökningar om ledighet från riksdagsgöromålen; och blevo desamma av kammaren bifallna.

§ 10.

Herr talmannen föredrog ånyo det under § 3 här ovan intagna protokollet, varefter kammaren beslöt att, med godkännande av de däri omförmälda fullmakterna, lägga protokollet till handlingarna.

§ 11.

Herr talmannen anmälde, att någon ansökning till sekreterarbefattningen hos kammaren icke inkommit, och hemställde, huruvida kammaren behagade genast företaga val av sekreterare.

Denna hemställan bifölls av kammaren, varefter det sålunda beslutade valet företogs; och befanns efter valedlarnas öppnande och uppräknig valet hava så utfallit, att till sekreterare utsetts juris och filosofie kandidaten Per Cronvall med 167 eller alla avgivna röster.

Sekreteraren, som härefter på kallelse inställde sig, övertog, efter erhållen kännedom om valets utgång, protokollsföringen.

Walter Kant.

O. H. Waldén.

§ 12.

På hemställan av herr talmannen beslöt kammaren att vid plenum tisdagen den 5 augusti företaga val av tre ledamöter att delta i talmansöverläggningarna, två ledamöter att hava inseedende över riksdagens kansli, åtta ledamöter att jämte herr tal-

mannen tillsätta kammarens kanslipersonal och vaktbetjäning samt tre ledamöter att handhåva vården om kammarens ekonomiska angelägenheter.

§ 13.

Till talarplatser för ledamöter, som kunde vilja därav begagna sig, anvisades på herr talmannens förslag de två för ändamålet anordnade, på vardera sidan om talmansbordet befintliga platserna.

§ 14.

Herr talmannen meddelade, att till kammarens förfogande överlämnats ett antal inträdesbiljetter till rikssalen vid riksdagens öppnande, och hemställde, att fördelning av dessa biljetter finge ske genom kammarens kansli med iakttagande, att de för ledamöterna från Stockholms stad och vart och ett av rikets län avsedda biljetterna utlämnades till Stockholms stads och varje läns äldste närvarande representant, som sedermera finge ombesörja den vidare utdelningen.

Detta förslag blev av kammaren bifallet.

§ 15.

Herr talmannen hemställde härför, att kammarens ledamöter nu måtte åtskiljas, men i anledning av till riksdagens ledamöter utgången kallelse att efter hållen gudstjänst infinna sig å rikssalen för att där inhämta vad Kungl. Maj:t hade att meddela riksdagen åter samlas kl. 1,15 e. m. för att begiva sig till den för gudstjänstens hållande bestämda lokalen.

Denna hemställan bifölls; och åtskildes kammarens ledamöter kl. 11,55 f. m.

§ 16.

Sedan herr talmannen och kammarens ledamöter å utsatt tid åter samlats i kammarens plenisal, meddelade herr talmannen, att herr Thore telegrafiskt anmält att han, som under sjöresa blivit fördröjd, ej kunde inställa sig vid riksdagens början.

Vidare tillkännagav herr talmannen, att herr Jungnell på grund av tåghinder ej kunnat närvara vid uppropet, men att han nu intagit sin plats i kammaren.

§ 17.

Härefter avgingo herr talmannen och kammarens ledamöter till slottskapellet, där även första kammarens ledamöter infunno sig. Efter förrättad gudstjänst begåvo sig riksdagens ledamöter till rikssalen.

Hans Maj:t Konungen öppnade där riksdagen med ett tal.

Sedan första kammarens talman härpå framfört första kammarens undersåtliga vörndnad, framträdde andra kammarens talman och yttrade:

Eders Majestät.

Av Eders Majestäts tal framgår, att det urtima riksmöte, som i dag öppnas, kommer att föreläggas stora och viktiga ärenden till avgörande. Bland stora lager av vårt folk hälsas med tillfredsställelse Eders Majestäts förnyade framförande av förslag till laglig begränsning av arbetstiden och detsamma gäller även det bebådade förslaget till ändring i värnpliktslagen, åsyftande nedsättning i tjänstgöringstiden för vissa värnpliktiga.

De stora spörsmål, som dessutom komma att föreläggas urtima riksdagen som en följd av världskrigets och kristidens avveckling, hälsas med glädje såsom ett ojävaktigt bevis på att vi åter närma oss normala förhållanden.

Alla dessa ärenden skola i andra kammaren ägnas en noggrann och ansvarsfull prövning, varvid vårt lands och vårt folks bästa skall förestäva de beslut som fattas.

Under denna försäkran frambär andra kammaren inför Eders Majestät sin undersåtliga vörndnad.

Härefter fingo talmännen vardera emottaga ett exemplar av var och en av Kungl. Maj:ts nedannämnda propositioner, nämligen:

nr 1, angående införselmonopol å viss spannmål m. m.;

nr 2, angående glidande tullsatser för vissa slag av spannmål m. m.;

nr 5, med förslag till lag om begränsning av tiden för bageri- och konditoriarbete;

nr 6, med förslag till lag om arbetstiden å svenska fartyg;

nr 7, med förslag till lag angående befrielse för värnpliktiga av 1918 års klass från fullgörande av viss värnpliktstjänstgöring i fredstid m. m.;

nr 8, med förslag till lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att fullgöra reservtruppövning; och

nr 9, med förslag till lag om ändrad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass m. m.

Ceremonien på rikssalen avslutades härpå; och åtskildes andra kammaren vid utgåendet från rikssalen, enligt beslut fattat före avgången från dess samlingsrum.

In fidem

Per Crowvall.

Tisdagen den 5 augusti.

Kl. 12 på dagen.

§ 1.

Herr talmannen anmälde, att herr Thore denna dag inställt sig vid riksdagen.

§ 2.

Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts nästlidna gårdag å rikssalen avgivna propositioner:

nr 1, angående införselmonopol å viss spannmål m. m.;

nr 2, angående glidande tullsatser för vissa slag av spannmål m. m.;

nr 5, med förslag till lag om begränsning av tiden för bageri- och konditoriarbete;

nr 6, med förslag till lag om arbetstiden å svenska fartyg;

nr 7, med förslag till lag angående befrielse för värnpliktiga av 1918 års klass från fullgörande av viss värnpliktstjänstgöring i fredstid m. m.;

nr 8, med förslag till lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att fullgöra reservtruppövning; och

nr 9, med förslag till lag om ändrad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass m. m.

§ 3.

Föredrogos fyra från första kammaren ankomna protokollsutdrag, nr 3, 4, 5 och 6, enligt vilka första kammaren för sin del beslutat, att vid innevarande urtima riksdag skulle tillsättas följande utskott, nämligen dels ett konstitutionsutskott, dels ett särskilt utskott, bestående av tjugufyra ledamöter, tolv från vardera kammaren, för behandling av Kungl. Maj:ts propositioner nr 1 och 2 jämte de i oskiljaktigt sammanhang med dessa propositioner stående övriga framställningar, som kunde komma att under riksdagens lopp göras av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner, dels ett särskilt utskott, bestående av tjugufyra ledamöter, tolv från vardera kammaren, för behandling av Kungl.

Maj:ts propositioner nr 5 och 6 jämte de i oskiljaktigt sammanhang med dessa propositioner stående övriga framställningar, som kunde komma att under riksdagens lopp göras av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner, dels ock ett särskilt utskott, bestående av tjugufyra ledamöter, tolv från vardera kammaren, för behandling av Kungl. Maj:ts propositioner nr 7, 8 och 9 jämte de i oskiljaktigt sammanhang med dessa propositioner stående övriga framställningar, som kunde komma att under riksdagens lopp göras av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner, med bemyndigande tillika för sistberörda särskilda utskott att i fråga om riksdagskostnadernas gäldande vidtaga de åtgärder, som vid lagtima riksdag tillkomme bankoutskottet; samt att andra kammaren skulle inbjudas att i dessa beslut förena sig med första kammaren;

och beslöt andra kammaren att antaga berörda inbjudningar.

§ 4.

Ordet lämnades härefter på begäran till herr vice talmannen, som yttrade:

Jag får hemställa, att kammaren måtte besluta att vid tillsättandet av de nu beslutade särskilda utskotten liksom även av konstitutionsutskottet utse för varje utskott två suppleanter utöver antalet ordinarie ledamöter.

Denna hemställan bifölls av kammaren.

§ 5.

På förslag av herr talmannen, som förmälde sig hava om tiden för valen samrätt med första kammarens talman, beslöt kammaren att torsdagen den 7 innevarande augusti företaga val av ledamöter och suppleanter i de utskott riksdagen beslutit tillsätta.

§ 6.

Jämlikt beslut nästlidna gårdag företogs nu val av tre ledamöter att delta i talmansöverläggningarna, och blevo därtill utsedda:

herr *Branting*,
» *Lindman* och
» *Adelswärd*,

envar med 185 röster.

§ 7.

Herr statsrådet Löfgren överlämnade

dels Kungl. Maj:ts skrivelse till riksdagen av den 2 innevarande augusti med tillkännagivande, att Kungl. Maj:t förordnat statsrådet Bo Östen Undén att under innevarande urtima riksdag utöva den befattning med riksdagsärenden, som jämlikt § 46 riksdagsordningen tillkommer en ledamot av statsrådet;

dels ock Kungl. Maj:ts skrivelse till riksdagen likaledes av den 2 i denna månad, i vilken skrivelse Kungl. Maj:t äskade, att särskilda deputerade måtte, jämlikt § 54 regeringsformen och § 50 riksdagsordningen, av riksdagen utväljas för att med Konungen överlägga.

Kammaren beslöt att lägga Kungl. Maj:ts ifrågavarande skrivelser till handlingarna, varjämte underrättelse om innehållet i förstnämnda skrivelse skulle genom utdrag ur protokollet meddelas vederbörande utskott samt de ledamöter, som hava inseedet över riksdagens kansli.

§ 8.

Härefter anställdes val av de två ledamöter, vilka jämte två ledamöter av första kammaren skulle hava inseedet över riksdagens kansli; och blevo därtill valda:

herr *Hederstjerna* och
» *Waldén*

vardera med 122 röster.

§ 9.

Vidare företogs val av åtta ledamöter att jämte herr talmannen tillsätta kammarens kanslipersonal och vaktbetjäning; och utsågos därvid:

herr *Andersson* i Knäppinge,
» *Borg*,
» *Bökelund*,
» *Eriksson* i Grängesberg,
» *Hansson* i Stockholm,
» *Jönsson* i Revinge,
» *Kjellberg* och
» *Vennersten*,

envar med 65 röster.

§ 10.

Anställdes val av tre ledamöter att handhava vården om kammarens ekonomiska angelägenheter; och blevo därtill valda:

herr *Kristensson*,
» *Lindvall* och
» *Röing*,

envar med 78 röster.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

På hemställan av herr talmannen, som förmälde sig hava om tiden för valet samrått med första kammarens talman, beslöt kammaren att torsdagen den 7 i denna månad företaga val av de särskilda deputerade, som Kungl. Maj:t äskat att riksdagen måtte utvälja för att med Konungen överlägga.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Branting* under 4 dagar fr. o. m. den 6 aug.
» *Larsson* i Ångebäck » 8 » » » » 6 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 12,53 e. m.

In fidem
Per Cronwall.
